

הלכות לולב סימן תרנו

מלווה עוברת אל לבוזה עליה (ז) הון (ה) רב וכמו שאמרנו המבזבז אל יבזבו (ח) * יותר מחומש * אפילו מלווה עוברת (הראשם ורבינו ירוחם כי"ב ח"ב) ודווקא מלווה עשה (ט) אבל לא תעשה

באר היטב

אחר ופסלו אין חייב לשלם לו אלא אחריו קטן לנזח בו מיהו מה ששאר הגדול יותר מהקטן אחר התג חייב לשלם לו ע"ש ועיין בכנה"ג אבל בתשובת חכם לבי סי' ק"ך חולק עליו וכתב דחייב לשלם דמי האחריו ע"ש וכן הסכים בתשובת שבות ועקב ח"ב סי' כ"ט ע"ש: (ה) רב. וכתב ד"מ אפי' מי שאין חייב נדחקים אל לבוזה יותר משלים כהדור מלווה. וכתב כי"ש דמי שאין נדחקים אל לבוזה להוסיף

שערי תשובה

סי' כ"ח ועיין ביד אפרים מ"ש ביטוב דברי מהר"מ מינץ בזה: (ה) רב. ענה"ט וכתב כנה"ג בשם המבי"ט ח"ג סי' מ"ט דאפי' לאמרין מה שחסיף כהדור מלווה יותר משלים משל הקב"ה (ע"ש כפרש"י שפירש שהקב"ה יפרע לו בחייו והתם כתבו שאוכל פירות בעוה"ו כו') מ"מ היינו דווקא אם אין זה סיבה ליקר האחרים אלא לפרסום הדור מלווה ע"ש וע' באלביו וטעם הפתיק זה ובמשמעות דבריו דקאי על תוספת שלים וליהא דעל תוספת יותר משלים קאי (ובח"ל נרמס ע"ז סמ"ק ונראה שהוא ע"ש ו"ל כרמ"ט והוא ר"ה ר' משה עראלי) ועיין בכנה"ג סהראם מקום להיפה מראה ס"ק דפאה:

משנה ברורה

מ"מ אם יוסיף ויפרע לו הקב"ה בעוה"ו וי"א דבאים אמיד שנתן לו הקב"ה הון לריך להוסיף כשביל הידור אפילו יותר משלים: (ז) הון רב. הנה שלים מנכסיו מוכח בגמרא בהדיא דאין לריך ליתן עבור מלווה אחת והטעמים הסכימו דאפילו פחות משלים ג"כ אין לריך ליתן וכמו דיוו כמו לפני דקה שאמרנו המבזבז אל יבזבו יותר מהחמש שמה יעני ויטטרך לבריות וה"ה בזה: (ח) יותר מחומש אפילו מלווה עוברת. ומ"מ (ח) חייב להוילא עכ"ס עישור נכסיו לזה דגם בלדקה עישור ביונוי הוא מעשר ועיין במ"א ור"ר דכמו שם לענין דקה שנה ראשונה מן הקרן מכאן ואילך מן הריוח ה"נ בענייניו ועיין בכנה"ל שביררנו דר"ל דמשעור זה בודאי אסור לפחות אבל אפשר דבענייניו דהוא מלווה עוברת גרע עמי וחייב להוילא עד חומש מנכסיו: (ט) אבל מלווה לא תעשה וכו'. דבעול עשה הוא במניעה מלקיים ואינו עושה שום מעשה נגד רצון הש"י משא"כ בלא תעשה אם יעבור. כתב המ"א משמע ק"ח בניטין דף ג"ו במעשה דבר קמחא שהיה מותר לעבור על ל"ת משני אימת המלכות דעכו"ס והאחרונים מספקים ע"ז דהתם פיקוח נפש היה:

ביאור הלכה

בשכל הידור יש ג"כ דיעות כפוסקים דמן ג"י והרמ"ה משמע דגם בזה לריך להוסיף עד שלים והמהרש"ל כי"ש כ"ק חולק ע"ז ועיין בשמ"ק בשם הראב"ד ו"ל עד שלים משלו. סי' כהדור מלווה עד שלים למטה לקנות לו לולב נאה אם יש לו מעט או הרבה וכו' ומשמע לכאורה דס"ל כשיטת הג"י והרמ"ה ואפשר דמה שכתב אם מעט היינו בלדס שנקטו מוטעין אבל אין מ"י נדחקין והנה מפירש"י והרמ"ה וטוב"י והרי"ז והרשב"א בניאור דברי הגמרא עד כאן משלו לא הוזכר כלל חילוק לענין מלווה הידור עד שלים בין איש אמיד או לא ומ"מ ו"ל דלדחוק חייב בשכל הידור גם הם שרים דא"ל והגמרא לא איירו בק"ש בזה: * יותר מחומש. עיין במ"א שכתב בשם רבינו ירוחם דמ"מ חייב להוילא עישור נכסיו לזה וכתב הכ"י ע"ז ולא ידעתי מנין לו וכתב הא"ר ע"ז דלא שיימה קמיה דכ"י דהא סיים ר"י כדפירשתי גבי דקה ולע"ד דסברת הכ"י דאין אנו יכולין ללמוד משם דאף דהון רב מהתגרא דאין אנו חייבין מהא דר"ג דאמר ע"ז בגמרא דכמה שביבין מלווה על ישראל ומשמע לא מדינא וגם דשלים בית אין חייבין מהא דכ"י דקמקשה אלו איתרמי תתא מלווה וכו' עכ"ס אולי ביותר מה שחייב תמידי או ששית וכדומה ואין אנו יכולין ללמוד מלדקה ודס כשיעור חובו לא מדינא דק המבזבז וכו' דסם הוא מלווה שאינה עוברת והפילו אם איכא ענייני דקיימי הלא יכול להתקיים ע"י אחרים משא"כ בלחורג וכדומה שהיא מלווה עוברת ואל על גוף האדם ותדע מקמקשה בגמרא אלא מעתה אי איתרמי ליה תלתא מלווה וכו' ולא קמקשה בפשיטות והא אחריו אל יבזבו יותר מחומש אלא ע"כ דהכא בענייניו דהוא מלווה עוברת חמור עמי ומה דסמכו הפוסקים לענייניו מהא דהמבזבז היא רק להשמיטו כמו שם תשאו שמה יעני ויטטרך לבריות וע"כ אין נכון יותר מחומש כן יש לתמו בענייניו. וכדוחק יש ליישב דברי הר"י דכונתו דמשער בודאי חייב להוילא על מלווה דעכ"ס לא גרע מחס אבל אין כונתו להחליט דזהו שיעורו. וז"ל מה שסיים ר"י והעשירי כדפירשתי גבי דקה ור"ל דשה ראשונה מן הקרן ואח"כ מן הריוח כמו שפירש הא"ר ר"ל ג"כ דשיעור זה בודאי חייב בענייניו דעכ"ס לא גרע מחס ואפשר דיותר מזה: * אפילו מלווה עוברת. כל"ל וכן הוא ברסוס וכן ור"ל דאף דהמבזבז לא איירי במלווה עוברת ע"מ דינא הוא דאף בעוברת אל לבוזה ע"ז ודאייתא בלח"ל ור"י. והנה על זש דקין דמנואר כאלו כש"ע דאין לריך לסור הון רב על מלווה וטוב"י דמסוגיא דכ"ק אלא מעתה אי איתרמי ליה תלתא מלווה ליתוב לכולל ביתה ומסמו זה לרין דקה דהמבזבז וכו' לכאורה י"ע מסוגיא דקידושין דף כ"ט דמנואר שם גבי פדיון הכן דאף אם אין טו רק ה' כלעיס לריך לפדות עמנו וכן לפנין לענות לרגל ושם מיירי שאין לו נכסים כלל וזלח אלו ההמשה פשיט ע"ש ולכאורה לפי סוגיא דכ"ק אשר ממנו טובע דין הברע דאין חייב מחוייב לתת כל אשר יש לו בענין מלווה ודף רק שלים ביתו ג"כ אין מחוייב. וגם מעשה דר"ג לכאורה קשה לפ"י דמאי רבותא שלקח אחריו כללף זהו מחסו מלווה הלא אף מי שאין לו רק ה' כלעיס מחוייב ליתן לכהן לפדות עמנו או לענות לרגל וכו"ש ר"ג שהיה עשיר וביעור זה בודאי היה רק. חלק מהונו. ולמשן ליישב הסוגיא שלא יסיו סותרות היה אפשר לכאורה לומר דמעשה דר"ג דהרבותא היתה שם שפיר הון רב יותר על שיה דאיוו שכר המלווה ורק מפני שסם כפשינה לא היה אפשר להסוג אחריו ונתן לאחד קין רב שיתרמה למכרה לו וזה אין אנו מחוייבין מן הדין דכיון דאיוו מוילא איתיה כפי שיה הרגיל לחסם הוא ואין מחוייב ורק מחסו הטוב המטה עשה זה ואפשר לפרש גם הסוגיא דכ"ק דמיירי בכגון זה דעלתה שכר המלווה הרבה יותר משהו וס"ד דהש"ס דעד שלים ביתו מחוייב וע"ז דמי דאיוו מחוייב אבל כל מלווה שכולל להשיגה בשיה חייבה התורה לכל ישראל אם יש לו אף מעט ובההיא דקדושין הג"ל ורק כאין לוי פטור ובההיא דירושב"ח ע"ה דפאה ו"ל שם ככד את ד' מהונך ממה שחנך מפריש לקט שכתה ופיהא ומפריש תרומה וכו' ועושה סוכה ולונג פוסר ומסילין וליזית ומאכיל את בעיית וכו' אם יש לך אתה חייב ככונן ואם אין לך אין אתה חייב כאלת מהן אבל כשהוא בא אלל כבוד חכ ואם בין שיש לך הון בין שאין לך ככד איה ואת אהך ואפילו אתה שוכך על הפתיח! אכן זהו נגד סתימת כל הפוסקים דמשמע שחמסו כפשיטות מסוגיא דכ"ק וממעשה דר"ג שאין מחוייב לומר הון רב לראש מלווה בכל אופן ואכ"פ יש לו עדין הון ורק עד חומש לכל היורד כמו לפנין דקה. ו"ל דהם מחלקין מסוגיא דקידושין להא דכ"ק וסוכה ככונן זה דלדבר ככונן רב אמנם אין מחוייב ומחוס הטעם דשאף יעני ויטטרך לבריות וכנה"ג הראב"ד וזה לא שייך במי שאין לו רק חמש שלים וכו' וההפך ממלכתו ולא יגרע פרכסתו כמה שזילח זה על המטה וכן להיטרך לא יתחוק מלכו כמה שלא זילח. ומדברי הג"י והרמ"ה מוכח ג"כ הכי דל"י ע"י שח"ו נדחקין לריך להוילא אף כשביל הידור וכו"ש למלווה עמנו וזהו דלא כדעת רש"ל שחולק על הג"י והרמ"ה בזה וכתב דאפשר דאף לגוף התורה איש מחוייב כיון שאינו כדוחק דלאלו הוא כהון רב אבל מסוגיא דקידושין הג"ל לא משמע הכי וכן מירושלמי הג"ל מוכח ג"כ (אפילו לפי דב בפתחוין טע"ה והא"ל את דברי הירושלמי וכו"ש לפי מה שכתבנו לקמיה) רק דאיוו מחוייב לתור על הפתיח כשביל מלווה תפילין וליזית וכו' אבל אם יש לו כדי לקנות תפילין וליזית וכו"ג בודאי חייב ולא נחשב זה כהון רב (ואף דלמעלה זילדטו להלכה כהרש"ל היינו רק לפנין הידור אבל לא לפנין מלווה עמנו) ועיין בפסרי אהבת חסד ח"ב פרק כ' אות ג'. ואנב אשורר פה כמה שהיה קשה לי על מה שהעתיקו הע"ה והא"ר בספן כ"ה ראיה

שער הציזין

(ח) כ"י בשם ר"י:

(י) ימן כל (ו) ממונו קודם שיטבור (הרש"ט זכ"ל) * ועיין לקמן סוף סימן תרנ"ח (הג"ה) : * משם סנה"ב

תרנו וכו' סעיף אחד :

* (א) * * קטן היודע (ב) לנענע לולב כדינו (ג) * אביו חייב (ד) לקנות לו לולב * כדי לחנכו במצות :

באר היטב

שערי תשובה

(ה) לקנות ענה"ט ועיין בר"י בשם פתי כהונה כתיב"ט שם שני יתן לחנכו בלולב שאלו וע"ס שמספק אם מחוייב בחיוב קטן בלולב ימי ההג דהוי תרי דרבנן ועי' כתובות דף ו' בקטן חנכ' ב' ע"כ :

לפדות בכו ולקנות אחריו יקנה אחריו שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת קדושין דף כ"ט : * (ה) לקנות רש"ל כתב ע"ז ול"ג הא בהדיא שיינו חייב בלולב ולא נאמר שם שצריך לקנות לו לולב אלא לאחר שיכל בו אביו יתנו לבנו בדרך עליו עיין שם וע"ז כתב אם ידו משגת יקנה לבנו שיברך בשעה שהצבור אומרים הלל ע"ס :

משנה ברורה

ביאור הלכה

ר"ח מירושלמי שאין מחוייב לחזור על הפתחים כדי לקנות תפילין וכוונתו שאר מצות והלא ק"ל דעל נר חנוכה וד' כוסות לרין לשאלו על הפתחים כדי לקיימם ח"כ שם רק מצות לרבנן וכו"ס כענייניו ואפילו אם התמזג דמאס פרכסו ייבא תקטו רבנן כן מה יענה כה"ל דק"ל לפיל בטיב רמ"ג ס"כ דלגר שבת שאלו על הפתחים ולוקח שמן ומדליק הנר בזה ככל עונג שבת הוא והלא עונג שבת הוא רק מ"ע מדברי קבלה כמו שהתברר וקראת לבנת עונג ותפילין ואופר וכו"ג הוא הכל מ"ע של תורה והפסחתי ומלאתי קושיא זו בספר מור וקליטה ע"ס שהאריך וכאשר בקושיא ומה שהביאו ר"ח מירושלמי ה"ל לכאורה לאו ר"ח הוא בסנדקיה על לבן הירושלמי דהאמר ועשה סוכה ולולב שופר ותפילין וליית מאי לבן ועשה דקאמר ה"ל לומר וישב בסוכה ונטל לולב ותוקע בשופר ולובש תפילין וליית וע"כ נלע"ג דהירושלמי אזיל לשיטתו דליתא שם בכרכות פ"ט הלכה ג' העשה סוכה לעצמו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וזיוט לעשות סוכה נכנס לישב בה אומר ברוך אקב"ו לישב בסוכה השושנה לולב לעצמו אומר ברוך אקב"ו לעשות לולב כשהוא נועלו אומר על נטילת לולב בשבועת תפילין לעצמו אומר ברוך אקב"ו לעשות תפילין כשהוא לובש אומר על מצות תפילין וכן מושב שם מצווה וכוונת מצות הרי דסובר הירושלמי דעשיית בתוספות דהירושלמי חלק בזה על הגמרא שלטו) ואינו יכול לעמוד עליו

ימן כל ממונו קודם שיטבור. ואף דילטרך ע"ז אח"כ לחזור על הפתחים לא גוכל להתיר ע"ז איסורי תורה. וזה אפילו בל"ת בר"ה וכ"ס אם נוגע הדבר לחייבי כריתות ח"ו כגון שאינו יכול לישב איוה משמרת להרויח אם לא שמתרה להלל השבת ולעשות ע"מלאכה כאשר טעלים אסור לו לשמוע להם ואף דנוגע זה למנוחתו ולמונותו אנשי ביתו אין לו להכריח נטשו עבורם : * (א) קטן היודע וכו'. הא (א) אם אינו יודע ח"כ שהוא כבר שית אינו חייב להכניו דחיווך אינו שזה בכל המצות [פמ"ג במשכ"ז] * (ב) לנענע לולב כדינו. היינו (ב) מוליד ומכיה מעלה ומוריד : (ג) אביו חייב ומצות חינוך הוא (ג) אפילו בשאר ימים שם מדרבנן : * (ד) לקנות לו לולב וכו'. המהרש"ל כתב שח"כ לקנות לו לולב ח"כ כי לאחר שיכל בו אביו יתנו לבנו לנענע בו ולברך עליו וכ"כ תוספות בערכין (דף ג') דיואל בשל אביו וכ"מ בעיטור (ד' וי"ח) * (ה) ידו משגת לוב יותר שיקנה לו לולב כדי שיטעה הנענועים בדיו בשעת הלל עם הצבור שזה טוב יותר ממה שיברך ח"כ :

מה שיקנה תפילין או סוכה מחכירו כמעותיו ולזה קאמר הירושלמי דענין זה לא חייבתו התורה בזה לחזור אחר עינים לטובה וקלף לתפילין וכו"ג אלא קונה במעותיו תפילין ומצוה גבו אחרים וכן בסוכה וכל המצות דהעשייה אינה אלא הכשר אבל עלם המ"ע לכו"ס תפילין וכן כה"ג בקיום שאר המצות מזה לא פטרנו התורה כלל הוא טוב המוטל על גופו ולא גרע מזה של שבת ונר חנוכה וד' כוסות דמוסר כמותו כדי להשיגם. ואפילו את"ל דאין הדין שילטרך לחזור על הפתחים ריבז מעות לקנות תפילין אבל עכ"פ מחוייב לחזור ולבקש מישראל שיאחז לו תפילין לקיים המ"ע : * יתן כל ממונו. עיין ביו"ד סימן רל"ב סי"ב * (א) אין בידו אלא ה' סלעים וצריך לפדות בנו וליקח אחריו יקנה אחריו שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת. אכן אם יוכל ללאת באחריו של אחר ח"כ שמונה לקנות משלו מ"מ פדיון קודם בזה [בכורי יעקב] אם קנה אחריו ומלא נרדב וכן לולב כתב ח"כ בשם ש"ג אם יוכל לתלות שהרבה נשעו יד המוכר ה"ז מקח טעות ואם הדבר ספק המ"ע. כתב הפמ"ג לדעת ה"ח א"ח כח"מ [סי' קל"ט] דאם נתן מעות על יין לקידוש קונה דדין תורה משגת קונה והעמידו על ד"ת בקניית מצוה ח"כ י"ל דה"ה אחריו ושינה אין יכולין לחזור בו : * (א) קטן היודע וכו'. ומינוקות שאין יודעין לכרך יענעו את הלולב ודום [ח"כ בשם מהר"ל] : * אביו חייב לקנות לו. עיין בט"ז שיטעם בן מי שביטולו כדי שם בנו ויכל לברך בשם שהצבור אומרים הלל וכו' הנה הוא פירש בן למדע עוכה בעלמא אכל פטעיות הגמרא שאמר קטן ידע לנענע חייב בלולב היינו שלא בשעת הלל ואפילו אינו יודע לקרות ההלל כלל כדליתא ברא"ש פ"ג אות כ"ז ע"ס : * כדי לחנכו במצות. ופשוט דלרין שיהיו ד' מינין כשרין כמו בגדול :

שער הציון

(ה) וזה דכסיון תרנ"ח ס"ו משמע שאפילו קטן שלא הגיע לעונת הפטעות חנכה על הלולב פייטו שלא מלד החיוב לחנכו אלא אם יולה לעשות [פ"ז] : (ב) מ"א בשם פוסקים. ואפילו אם אינו בקי ממש כנענועים. ככסיון תרנ"ח [פמ"ג] : (ג) פמ"ג ובשע"ת מחתק בזה ועיין בככורי יעקב שמסכים עם הפמ"ג ודחה דליתו מהא דחייג ע"ס : (ד) ס"ז :

דע"ז

ליך

ואתו מןן דלא מתייבא לטולף נפש – And from where do we [know] that [a woman] is not obligated to teach herself Torah? – For it is written: *Ulmad'tem* (165) ("you shall teach"), which can also be read as *ulmad'tem* ("you shall study"). This leads us to formulate the following principle: *כל שאחרים מצווין ללמדו* – Anyone whom others are commanded to teach (166) – is likewise commanded to teach himself; *וכל שאין אחרים מצווין ללמדו* – and anyone whom others are not commanded to teach – is not commanded to teach himself. (168) Hence, since a woman is not someone whom her father ["others"] is commanded to teach, it follows that she is not required to teach herself.

This derivation, in turn, rests on the premise that a woman need not be taught Torah by her parents. The Gemara now derives the source for this:

ואתו שאין אחרים מצווין ללמדו – And from where do we [know] that others are not required to teach her? – *דאמר קרא* – For the verse states: (167) *ולמדתם אתם את בניכם* – *You shall teach them to your sons*, – *ולא בנותיכם* – which implies that you must

1. *Kiddushin 29b*

3. *Magen Avraham*
 R^e Avraham Gombiner
 (1633-1683)

וכי דבא היבנות ללמד דעין טלסס כמ"ס ב"ד סימן דמ"ז ס"ו ועוד
 דהיינו לומר ש' בקרבנות כמו שחייבות בתלמוד וז"ל ק"ו סנהדרין ס"ו ב"ב
 נכס הגור [עמ"ס ס"ו קמ"ז ס"ג :

[Women recite the blessing on Torah]
 because they are obligated to study the laws
 relevant to them

2. *Shulchan Aruch o.c. 47:14*

יד ק * יד (י) נשים
 מברכות
 מברכות ברכת (י) התורה :

Women must recite the blessing on the
 Torah

4. *Vilna Gaon Gr"m*
 R^e Eliyahu b. Shlomo Zalman Kremer
 (1720-1797)

... מייד נשים ב"ו. עין היא נכס אגור ודבריהם דחויין הכתב פנים וקרא מוס
 ולמדה את בניהם ולא בנותיהם כיוון חומר ואנו וכן לנו אלא העיקר ע"פ ח"ס הוספת וז"ל נשים מברכות על כל ח"ס
 שה"ז וכמו שכתבתי לעיל סי' י"ז עיקר כ"י ואף דק"ל בלילי חלמה חפלות דוקא בתורה שבעל פה כמ"ס ב"ד סי' רמ"ו ע"ז ו' :

See the Agur whose opinion is unacceptable for a number of reasons. The Torah itself shouts to us, "And you shall teach your sons" and not your daughters. So how could women possibly say, "Who has commanded us" or "Who has given us the Torah?" Clearly, the matter must be explained according to what is written in Tosafos and the other poskim that women are permitted to recite a beracha whenever they choose to perform a *mitzvas asei she'hazman grama* (positive time point commandments). Although the Rabbis have taught "whoever teaches his daughter Torah it as if he has taught her tiflus," this statement was only made in connection with Oral Torah.

5. Rama
R' Moshe Isserles (1520-1572)

הגה [ב] וז"ל חייבה כהנה ללמוד דיוקם הכימיס (אמר כהם מה"ג) [ב] ולזה חייבה ללמד להם את כנה
תורה [ב] וז"ל אם טורח ללמוד לא לטעם שיבאין בהוים מולקם עכר בדייביו (תשובה ק"י"א ס"ג דה"א ומה"ג):

Women must study the laws relevant to them. Women are not obligated to teach their children Torah however if they enable their sons or husbands to study they receive reward.

6. Sota 20a

The Mishnah states that the waters' effects are sometimes deferred:
יש נבות – If she had a merit, היתה תולה לה – it would hold her punishment in abeyance.^[10]
יש נבות תולה שתי – There can be one merit that holds the punishment in abeyance for one year;
יש נבות תולה שלש – there can be another merit that holds the punishment in abeyance for two years;
יש נבות תולה שנים – and there can be another merit that holds the punishment in abeyance for three years.^[11]
מקאן אומר בן – From here Ben Azzai says: תניב אדם ללמד את בתו תורה – A man is obligated to teach his daughter Torah,^[12]
עזאי – עזאי אדם ללמד את בתו תורה – so that if she drinks – she will realize that merit can hold her punishment in abeyance.^[13]
רבי אליעזר אומר – רבי אליעזר אומר – כל המלמד בתו תורה (באילו) לוקדה תפלות – Whoever teaches his daughter Torah (is as though he) teaches her physical intimacy.^[14]
רבי יהושע אומר – R' Yehoshua says: רוצה אשה בקב ותפלות – A woman prefers one kav and physical intimacy.^[15]
מתשעה קבין – over nine kavs and abstinence.^[16]

The Gemara quotes the next section of our Mishnah to elaborate on it:
אומר בן עזאי תניב אדם ללמד את וכו'. רבי אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות – BEN AZZAI SAYS: A MAN IS OBLIGATED TO TEACH etc. [his daughter Torah]. R' ELIEZER SAYS: WHOEVER TEACHES HIS DAUGHTER TORAH TEACHES HER PHYSICAL INTIMACY.

The Gemara questions R' Eliezer's statement:
אומר בן עזאי תניב אדם ללמד את וכו'. רבי אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות – Can it enter your mind that R' Eliezer calls Torah "physical intimacy"?

The Gemara therefore revises the statement:
אומר בן עזאי תניב אדם ללמד את וכו'. רבי אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות – Rather say that R' Eliezer means that one who teaches his daughter Torah is "as if" he taught her physical intimacy.^[17]

The Gemara analyzes R' Eliezer's view:
אומר בן עזאי תניב אדם ללמד את וכו'. רבי אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות – What is R' Eliezer's reason (i.e. Scriptural basis)?
אומר בן עזאי תניב אדם ללמד את וכו'. רבי אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות – For it is written: I [the Torah] am wisdom, I dwell with cunning, implying that
אומר בן עזאי תניב אדם ללמד את וכו'. רבי אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות – once the wisdom of Torah enters a person, cunning enters him.^[18]

7. Yirmiyahu 23:13

ובנביאי שמרון ראיתי תפלה הנבאו בפעל ויתעו
את עמי את ישראל:

¹⁰ I saw fraudulence in the prophets of Samaria; they prophesied by the Baal and misled My people Israel, ¹⁴ and I see disgrace among the prophets

8. Rashi

לימדה סיפלוס סיד • וכי תורה סיפלות קרא לה: כאליו • שמחובה
היא מבינה ערמונים ועושה דבריה בהלכות: חכמה • תורה:

9. Igov 6:6

הַצֶּבֶל (תפול) מִבְּלֵי־מֶלַח אִם־יִשְׁׁטְעֵם בְּרִיר חֲלָמוֹת:

Is bland food eaten without salt? Does the white of an egg have taste?

10. Rambam
Hilchos Talmud Torah 1:13

: ין אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל
אינו כשכר האיש. מפני שלא נצטווה. וכל העושה דבר שאינו מצווה עליו לעשותו. אין שכרו כשכר המצווה שעשה אלא
פדות ממנו. ואע"פ שיש לה שכר ציו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה. מפני שרוב הנשים אין דעתן מסוגלת להתלמד
אלא זן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן. אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות.
" במה דברים אמורים בתורה שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמדה תפלות:

A woman who studies Torah will receive reward. However, that reward will not be [as great] as a man's, since she was not commanded [in this mitzvah]. Whoever performs a deed which he is not commanded to do, does not receive as great a reward as one who performs a mitzvah that he is commanded to do.

Even though she will receive a reward, the Sages commanded that a person should not teach his daughter Torah, because most women cannot concentrate their attention on study, and thus transform the words of Torah into idle matters because of their lack of understanding.

[Thus.] our Sages declared: "Whoever teaches his daughter Torah is like one who teaches her tales and parables." This applies to the Oral Law. [With regard to] the Written Law: at the outset, one should not teach one's daughter. However, if one teaches her, it is not considered as if she was taught idle things.

לימוד משניות לבנות

11. Igros Moshe
R^e Moshe Feinstein
(1895-1986)

Our Rabbis commanded us not to teach women Mishnayos which is Torah Sh'b'al peh and falls under the category of tiflus. Therefore, we should prevent women from studying it. Only Pirkei Avos which deals with matters of morals and ethical behavior, should be taught to women in order to inspire in them love of Torah as well as noble characteristics. Other tractates may not be

ב"ה
מניב ידיו הר"יג מוהרי"ר אליהו שווי שליט"א
ה"ר"ם במילאדעלמיה של.

הנה בדברי שנמצאו בתי ספר לילדות ולנערות שנקראו
בשם בית יעקב וכדומה שרוצים להנהיגם והטורים
ללמוד עניני משניות, הנה הרמב"ם פ"א ממלכות ת"ת
ה"יג סק כ"א בסוטה דף כ"ב ע"א שאין ללמד לבנות
תורה אך הוא מחלק שבאילו מלמדת תפלות הוא בתורה
שבע"פ ובתורה שבכתב אינו כמלמד תפלות אך
שלכתחלה גם זה אין ללמד, עכ"ל משניות שהוא תורה
שבע"פ ציו חכמים שלא ילמדום והוא כאילו למדום
תפלות, ולכן צריך למנועם מזה ורק פרקי אבות
משום שהוא עניני שומר התנהגות טובות יש ללמדום
בהסבר לעוררן לאהבת תורה ולמדות טובות, אבל לא
שאר המסכתות והתוך המשיטות אקצר וגומי בברכה
לכתרייה שירביץ תורה ויראת שמים לעולם.

משה פינשטיין, ירושלים

The minds of most women are not adapted to be taught Torah. However, if a woman has taught herself, it is apparent to us that she is no longer included in the category of most women. Therefore, the Rambam wrote that she is rewarded. This refers to a woman who has studied Torah properly and consequently will not turn the words of the Torah into words of nonsense. A father is forbidden to teach his daughter Torah lest she turn the words of Torah into words of nonsense since he does not know what lies in her heart.

12. *Perisha* 246b
 R' Yehoshua Falk (1555-1614)

(טו) כפי שרוב נשים אין דעתן מכוונת וכו'. אבל אם למדה לעצמה או רואה שפלאה מרוב ולכן כתב לעיל שיש לה ללמוד וכו'. אמר ר' יוחנן בן זכאי על חכמה שאינה מוסיפה לדברי הגאון, אבל האב אינו רשאי ללמדו דליתא מילתא דגמיה לדברי הגאון כי הוא אינו יודע מה שבלבה וק"ל:

I have seen it fit at this point to copy something that I have found written in an old, rare *sefer* called *Manyan Ganim* written by R. Shmuel ben Elchanaan Yaakov Rekavalt, in which the author addresses a letter to a certain "educated" woman concerning the *heter* of women to study Torah: "The statement of our Rabbis, 'Whoever teaches his daughter Torah is considered as if he has taught her *tiflut*', is perhaps referring to a father who teaches his daughter while she is still young and impressionable and tends to understand everything in a literal sense. Certainly, in such a case there is reason to apply the warning since most women are frivolous and spend their time involved in trival things ... However, those women, whose hearts have motivated them and brought them closer to the work of G-d as a result of their own choice to do what is right, may ascend the mountain of G-d and dwell in His holy place. These women are considered exceptional and the Torah sages of their

generation must encourage, strengthen, and direct them ... Carry out your plans and succeed, and from Heaven you will be helped."⁴⁹

13. *Torah Temimah*
 R' Baruch Ha'Levi Epstein
 (1860-1941)

הנהגה ראויה להעתיק בלא כסף כענין המספר עתה יוסף יקר המלומד הנקרא חנין ב"ר [א"ת] ומחברו רבי שמואל ב"ר אלחנן יעקב סקולומי (וועליזאם ט"ו) מה שכתב על אשה המבנה אשה צעוקה יסוד מ"ח לפנים, מ"ל בהמשך הדברים, אהאחר המבנה כל המלמד את בתו חרש בלא מלמד המלמד אולי אומר כהמשך המלמד בקצתה שגם במעלה המבנה אם כי ואם יר שפלה, דודאי כי לא גולה אלא למה שכתב בספרים דעתן קלה מעלת זמן בדברי הכל וכוונתן בן השל מוקדם רוח, אמנם בספרים אחר נדד לכן אוחזים לקרוב כל המלומד מלמדי כי מוד אחרתן כבוד כבוד שמה טוב, כי כבוד המלומד כבוד כי המלומד מתקדם קודם כי כפי מוסד המלומד, וכל המלומד דורן לאדון להדריך למדן למדן דיקן לאדון ערומותיהן וכו', ע"י והאלוהי וכן במשפט יחידי, ע"ל. ולא מדע לנו מי הוא המספר המבנה כבוד המלומד למה דין המלומד זה כמבנה במלומד, וכתיב"ק סוף מס' תמיד מביאו ומתארו כבוד מדקדק ומספר מ' ערומה כבוד על דקדוק למ"ה

14. *Eruvin* 53b

R' Yose the Galilean was going down a road, when he met Beruriah.¹⁰⁰ He asked her, "Which is the road we take to Lod?" She said to him, "Foolish Galilean, and I did not the Sages say: DO NOT INDULGE IN EXCESSIVE CONVERSATION WITH A WOMAN."¹⁰¹ You should have said, "Which to Lod?" The Gemara records another incident involving Beruriah, which introduces a series of teachings on the importance of studying the Torah out loud: Beruriah encountered a certain student who was reviewing his studies quietly.

She said to him, "Is the following not written in Scripture: 'Arranged in all and secure?'¹⁰² If your learning is arranged in all your two hundred and forty-eight limbs,¹⁰³ then it is secure and will not be forgotten; but if not, it is not secure and will be forgotten."¹⁰⁴

15. *Pesachim* 62a

"We do not expound the Book of Yochasin either to residents of Lod or to those of Nehardea, and certainly not in this case, where you are from Lod and your dwelling place is in Nehardea."¹⁰⁵ Eventually, however, [R' Simlai] pressured him and he agreed. [R' Simlai] said to him, "Let us learn it in the course of three months." [R' Yochanan] took a clod of earth and threw it at him. He said to him, "Now if Beruriah, the wife of R' Meir and the daughter of R' Chananyah ben Teradyon, who would learn three hundred rulings a day from three hundred different masters, nevertheless did not fulfill her obligation (i.e. she was unable to complete her study of this work) in three years, do you say that you want to finish it in three months!"

16. Jewish Action
Adina Bar Shalom
"My Abba, Rav Ovadia"

On weekday afternoons, we would spend a half hour with Abba during lunchtime. The radio would be on, and we would listen to Professor Nechama Leibowitz, z"l, explain the Tanach. He would say, "Learn from her, children; see what a wise woman she is. Learn the Tanach well, so that in twenty or thirty years from now, I will be privileged to hear you on the radio explaining the Tanach." Indeed, today several of my brothers deliver regular *shiurim* on Israeli

17. Rabbi J.J. Schacter
"Facing the Truths of History"
Torah U'Mada 8 (1998)

• *Sefer Mekor Barukh*, the memoirs of R. Barukh Halevi Epstein, most well known as the author of the *Torah Temimah* commentary on the Torah, contains a great deal of information about Jewish life in Eastern Europe in the second half of the nineteenth century. Particularly valuable are his descriptions of the leading *gedolei Yisrael* of the time, especially that of his uncle, R. Naphtali Zevi Yehudah Berlin (the Neziv) and the members of his family. This book contains an entire chapter on Mrs. Rayna Batya, daughter of R. Izele Volozhiner, granddaughter of R. Hayyim Volozhiner and first wife of the Neziv.⁸¹ At the beginning of his presentation, R. Epstein describes the books that she read:

וכך הלך דרכה לשבת תמיד בסמיכות לתנור החורף אשר בבית האוכל, וגם בימי הקיץ, ולפניה שלחן צבור ספרים שונים, תנ"ך, משניות, עין יעקב, מדרשים שונים, מנורת המאור, קב הישר, צמח דוד, שבת יהודה, ועוד כמה וכמה ספרים ממינים אלה ומספרי אגדה.⁸²

An English "rendering" of this volume appeared in 1988 which contains the following version of this statement: "It was her habit to sit by the oven in the kitchen—even in the summertime—next to a table piled high with *seforim*. These included a *Tanach*, *Etn Yaacov*, various *midrashim*, *Menoras HaMaor*, *Kav HaYasbar*, *Tzemach David*, *Shevet Yehudah*, and many other books of this nature."⁸³ Conspicuous by their absence are the references to *Mishnayot* and *sifrei Aggadah*. While the subject of women studying *Torah she-be'al peh* is still a controversial one in the Orthodox community, there is no doubt that this great woman—wife, daughter and granddaughter of the most illustrious *rashei yeshiva* of the greatest yeshiva in nineteenth century Europe—at least read, if not studied, that literature.⁸⁴

• It would seem to me that this (prohibition) is only at those times of history when everyone lived in the place of his ancestors and the ancestral tradition was very strong for each individual, and this motivated him to act in the manner of his forefathers as it is written, "Ask your father and he will tell you." In this situation we can say that women may not study Torah and she will learn how to conduct herself by emulating her righteous parents. However, nowadays, when the tradition of our fathers has become very weakened and it is common for people not to live in the same place as their parents, and women learn to read and write a secular language, it is an especially great mitzvah to teach them Bible and the traditions and ethics of our sages like *Pirkei Avot* and *Menorat HaMaor* and the like, so that the truth of our holy heritage and religion will become evident to them; otherwise, Heaven forbid, they may deviate entirely from the path of G-d and violate all the precepts of the Torah.⁸⁵

ונראה
דכל זה דוקא בזמנים שלפנינו שכל אחד היה דר
במקום אבותיו וקבלת האמת היה חזק מאוד אבל כל
אחד ואחד להתנהג בדרך שדרשו אבותיו וכמאמר
הכתוב שאל אבך ויגיד בזה היית יכולים לומר שלא
תלמוד תורה ומסכת בהנהגה על אבותיהם הישרים.
אבל בעת בערה שקבלת האמת נעדרתה מאד מאד
וגם מצוי קצתו דר במקום אבותיו כלל ובמקום אותו
שמרגילין עצמן לתלמוד כתב ולשון העמים בודאי
מאד רבה לתלמוד חזקתו וגם נביאים ומצוות ומסורי
חזיל בנגן מסכת אבות וספר בערות האבד והדומה
כדי שיחאמת אולם ענין אמונתו הקודשת דאלה
עלול שיסורו לומר מודק ד' ויפחד על כל יסודי
הדת היי

18. Chafetz Chaim
R. Yisroel Meir
Kagan

TALMUD TORAH FOR WOMEN AND THE
MEHITSA CONTROVERSY

The Rav advocated teaching *Torah she-Ba'al Pe* to women. He personally taught *Torah she-Ba'al Pe* to his daughters, on his initiative and authority *Gemora* has been taught to girls in Maimonides School,⁴⁹ and he delivered a *shetar* inaugurating a Talmud program for women at Stern College. At first glance, the Rav's actions seemingly bespeak a modern instinct and reformist proclivities.

This superficial and simplistic interpretation, however, is clearly belied when we focus on another vital contemporary issue. In the 1950's nascent post-war American orthodoxy stood at a fateful crossroad. Increasingly acceding to societal assimilationist forces, both rabbinic and lay leaders were removing the *me'isasa* from synagogues and abandoning separate seating, in the name of alleged egalitarianism. The sacredness and inviolability of *halakha* were threatened.⁵⁰ The Rav responded very forcefully, decrying the Christianization of the synagogue, beautifully articulating the rationale for a *me'isasa*, and absolutely prohibiting entry into such a "modified" synagogue, even if it provided the only opportunity to fulfill the mitsva of *shofar* on *Rosh HaShana*. Here are the Rav's impassioned words as he spoke to that vital issue:

In particular, I wish to call the attention of the conference to the *me'isasa* problem . . . many of our colleagues choose the *derech ketzarab ve'arucha*, the easy way which leads to doom and disaster. I do hereby reiterate the statement I have made on numerous occasions, both in writing and orally, that a synagogue with a mixed seating arrangement forfeits its sanctity and its halakic status of *mikdash me'at* (sanctuary in miniature), and is unfit for prayer and *avoda she-beten* (the service of the heart). I know beforehand the reaction to my letter on the part of our apostles of religious "modernism" and "utilitarianism." They will certainly say that since a great majority of the recently constructed synagogues have abandoned separated seating, we must not be out of step with the masses. This type of reasoning could well be employed with regard to other religious precepts, such as the observance of the Sabbath, and the dietary laws. However, we must remember that an ethical or halakic principle decreed by God is not rendered void by the fact that people refuse to abide by it. Its cogency and veracity are perennial and independent of compliance on the part of the multitudes. If the ethical norm, 'Thou shalt not kill,' has not lost its validity during the days of extermination camps and gas chambers, when millions of people were engaged in ruthless murder, but on the contrary, has been impregnated with deeper meaning and significance, then every halakic maxim assumes greater import in times of widespread disregard and unconcern. The greater the difficulty, the more biting the ridicule and sarcasm, and the more numerous the opponent—then the holier is the

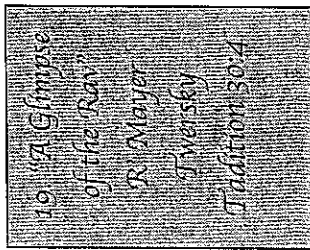
principle, and the more sacred is our duty to defend it. In my opinion, the halakic dictum, *bitche'at gzerat ha-malkhut afflu misva kallab kagon le-shinye' urketa de-mesana, yehareg ve'al ye'avor* [at a time of religious persecution through governmental decree, even for a minor custom, such as one involving changing a shoelace, let one suffer death sooner than transgress it] requiring of us a heroic stand in times of adversity, applies not only to political and religious persecution originated by some pagan ruler, but also to situations in which a small number of God-fearing and Torah-loyal people is confronted with a hostile attitude on the part of the majority dominated by a false philosophy.⁵¹

The Rav from his earliest youth was trained to be exceptionally sensitive and disciplined in matters of language. An extra word in Rambam's *Mishna Torah* could prompt profound novellae. Rav Chaim rewrote his own *hidushim* a hundred times, every word weighed and measured.⁵² The Rav imbibed and lived this hallowed tradition. How striking and revealing then is his language in his devastating critique of religious "modernism" and "utilitarianism." The description of the path of doom and disaster, the analogy to the Nazi abandonment of the precept against murder! The caution call to martyrdom rather than surrender to a majority dominated by a false philosophy! Let one suffer death sooner than acquiesce to removing the *me'isasa* from a synagogue! In this context, the Rav appears as the ultimate ideologue, author of extreme right-wing rhetoric.

The "third verse" which reconciles the apparent contradiction is this: Truth and men of truth transcend facile classification and defy superficial stereotyping. The Rav was neither left nor right wing, modern nor ultra orthodox. He was a man of Torah, truth. Truth, its underlying unity uncompromised, often undergoes a process of diffraction and manifests itself in a variety of guises. The Rav's position, like those of the Hafets Hayim and other *bakhmei baMasora*, regarding women's education reflected his intuitive understanding of what the *internal* dynamic of *Masora* prescribes for the contemporary predicament.

Pre World War II European Jewry had been in the throes of a religious crisis, a fact omitted in our romanticized histories of the period. The forces of assimilation were very strong, and many succumbed. The crisis was most acute in the area of Torah education for women.⁵³ Profound corrective educational measures would have been necessary in Europe, the bastion of orthodoxy. *A fortiori* in the United States.

The *halakha* prohibiting Torah study for women is not indiscriminate or all-encompassing. There is complete unanimity that women are

obligated to study *halakhot* pertaining to *mitsvot* which are incumbent upon them.⁵⁴ Clearly men are allowed to provide instruction in these areas. A father's obligation of *hinukh* relates equally to sons and daughters.⁵⁵ The prohibition of teaching *Torah she-Ba'al Pe* to women relates to *optional* study. If ever circumstances dictate that study of *Torah she-Ba'al Pe* is necessary to provide a firm foundation for faith, such study becomes obligatory and obviously lies beyond the pale of any prohibition. Undoubtedly, the Rav's prescription was more far-reaching than that of the Hafets Hayim and others. But the difference in magnitude should not obscure their fundamental agreement: intuitively, it is clear that the guidelines of the Talmud in *Masekhet Sota* were never intended for our epoch. This is not an instance of modernism, but Torah intuition.

Similarly, Torah intuition and reasoning dictated a firm, resolute stand in the *mehitsa* controversy. Firstly the requirement for a *mehitsa* is absolute. Moreover, any *hora'at sha'ah* would be dangerously misguided because succumbing to a religiously and culturally hostile environment, compromising principles and distorting *halakha* can not preserve but only distort Torah. As the Rav underscored, the *mehitsa* issue was representative. If orthodoxy would not remain true to its principles on this issue, no precept would be immune to such religious accommodationism. The Rav keenly perceived and forcefully articulated this truth, and was instrumental in stemming the tide of assimilation and rescuing nascent post-war orthodoxy.

20. Rabbi Yosef Dov Soloveitchik
(1903-1993)

People are mistaken in thinking that there is only one masorah, and only one masorah community, the community of the fathers. It is not true. We have two masorot, two traditions, two communities, two shalshalot ha-kabbalah [chains of tradition]- the masorah community of the fathers and that of the mothers. "Thus shalt thou say to the House of Jacob [=the women] and tell the children of Israel [=the men]" [Exodus 19:3], "Hear, my son, the instruction of thy father [mussar avikha], and forsake not the teaching of thy mother [torat imekha]" [Proverbs 1:8], counseled the old king. What is the difference between these two masorot, these two traditions? What is the distinction between mussar avikha and torat imekha? Let us explore what one learns from one's father and what one learns from one's mother.

From one's father one learns how to read a text- the Bible or the Talmud, how to comprehend, how to analyze, how to conceptualize how to classify, how to infer, how to apply, etc. One also learns what to do and what not to do, what is morally right and what is morally wrong. Father teaches son the discipline of thought as well as the discipline of action. Father's tradition is an intellectual-moral one. That is why it is identified with musar, the biblical term for discipline.

What is torat imekha? What kind of a Torah does the mother pass on? I admit that I am not able to define precisely the masoretic role of a mother. Only by circumscription may I hope to explain it. Permit me to draw upon my own experiences. I used to have long conversations with my mother. In fact, they were monologues rather than a dialogue. She talked and I "happened" to overhear. What did she talk about? I must use a halakhic term in order to answer this question. She spoke of *inyana de-yoma* [the affairs of the day]. I used to watch her arranging the house in honor of a holiday. I used to see her recite prayers. I used to watch her recite the sidra [weekly Torah portion] every Friday night; I still remember the nostalgic tune. I learned much from her.

Most of all I learned that Judaism expresses itself not only in formal compliance with the law but also in living experience. She taught me that there is flavor, a scent, and a warmth to mitzvot. I learned from her the most important thing in life- to feel the presence of the Almighty and the gentle pressure of His hand resting upon my frail shoulders. Without her teachings, which quite often were transmitted to me in silence, I would have grown up a soulless being, dry and insensitive.

The laws of Shabbat, for instance, were passed on to me by my father; they are part of musar avikha. The Shabbat as a living entity, as a queen, was revealed to me by my mother; it is a part of torat imekha. The fathers knew much about the Shabbat; the mother lived the Shabbat, experienced her presence, and perceived her beauty and splendor.

The fathers taught generations how to observe the Shabbat; the mothers taught generations how to greet the Shabbat and how to enjoy her twenty-four-hour presence.

21. Lubavitcher
Rebbe
R. Menachem Mendel
Schneerson zt"l
(1902-1994)

Roshei dvarim from the Yichidus of the Belzer Rebbe with the Lubavitcher Rebbe, Tuesday 4 Adar II 5741, (1981)

Belzer Rebbe: It follows from our previous discussion that the Rebbe holds that girls must learn Mishnayos and Gemara?

Lubavitcher Rebbe: Mishnayos are halachos, thus there is no doubt that we teach this to girls. And with respect to Gemara, when I was asked about ~~girls~~ ^{girls} studying Gemara, I said that we should teach them those Gemarot that pertain to Halochos U'maaseh, to those areas that pertain to their daily lives such as Shabbos, Brochos, etc.

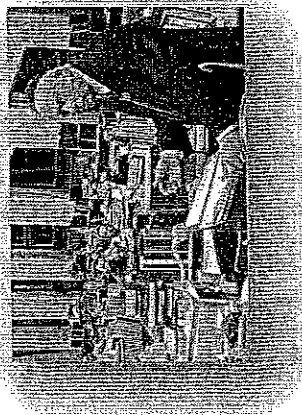
Furthermore I said; do not think that this is a revolutionary step. Rather, if we do not teach it to them in school, they will learn it anyway; only we do not know from whom and from which texts.

In our day and age it is not as if the girl is at home all the time and does not make a move without first asking her mother or father for permission.

We live in an age where a girl asks advice of her friends and follows the crowd. When she goes to shul to daven she meets other girls and asks them what they have learned. When a girl learns something and knows that the Gemara discusses this subject, I do not believe that there is any girl from whom one can hide this information... she will seek out the Gemara or a commentary on the Mishna that contains the discussion.

22. Lubavitcher Rebbe
Igros Kodesh 7:247

In response to your letter from 7 Iyar, in which you wrote that as a Beis Yaakov teacher you wish to know whether the rumor that Talmud study has been permitted for women is true, though you do not specify which part of the Talmud and in what manner. The mode of instruction must depend on the character, ability, and prior education of the students. The principles for determining the specifics must be based on the Laws of Torah Study, *Yoreh De'ah* 247:3 and the commentaries ad loc. A summary and final ruling can be found at the end of Chapter 1 of the Alter Rebbe's Laws of Torah Study ... Additionally, nowadays, when the foundations of faith have been weakened in the minds of the masses, and especially the youth, and cunningness has already penetrated them from without, this study is vital. It is especially true that young women, who in but a few years will be anchoring their households, must be imbued with the beauty of the Torah and must become aware of our Torah's viewpoint regarding the problems they will encounter on a daily basis as a wife and mother. Recent experience has shown just how vital this knowledge is.⁷⁷

To my mind it is desirable and necessary, not only possible, to provide intensive education for women even from *Torah She'el Peh* sources, whether resorting to the argument that since women are engaged in all professions, why should they be specifically limited regarding Torah, or because of the words of the Chofetz Chaim (when Beit Yaakov was founded), that if the Ram-

bam can say that it is necessary to teach a convert the essentials of Judaism, an individual who grows up in a Jewish context should all the more so be afforded such an education.

That is to say that it is clear that it is necessary to provide a woman with the education and knowledge that make it possible for her to realize a strong and rooted faith and to face reality with dignity. Women today receive a broad general education and many attend universities, and there — as well as within society in general — they come into contact with diverse worldviews and philosophies, to the point that the knowledge and values of Torah are urgently required by women.

23. R' Aharon Lichtenstein
"Torah Study for Women"
Ten Da'at 33

In the same vein, I am not opposed to teaching women Talmud. From a practical point of view, this is somewhat difficult because many women seem to

lack the motivation, a societal support is missing and, more importantly, there is lacking a desire to be unconditionally committed to such learning in the future. It is necessary to understand that in Talmud study, the first steps are difficult and they do not naturally engage one's intense interest. This is acceptable to someone who views these steps as preparation for intensive future study, but for one who may remain at a beginner's level, the study is difficult. Since one should not be blind to present societal realities, it is clear that it is improbable that women will develop the same level of intensity as that of men. I am also not convinced that it is desirable to press women to study Talmud in such an intensive form. After all, halakha does differentiate between men and women in this matter, and their respective life roles are also different. But when one speaks about the ability to study a page of Talmud, to understand it and enjoy it, I see no reason to deny these teachings to women. And it is even necessary to establish this as an integral part of the school curriculum, an actual *shiur*. This is the way I teach my daughter and so was my wife educated. This seems to me to be the recommended approach regarding the women of our generation.

24. R' Moshe Meiselman
"Jewish Women in Jewish Law"

The words of the author of *Eleizer Hayin* are echoed by Rabbi Zalman Sorotzkin (d. 1966) in his work *Mezumin le-Mishpat*.²³ In an ingenious tour de force, he says that nowadays one who does not teach his daughter Torah leaves her prey to street culture and *ex ipso* teaches her its immorality. It is not the teaching of Torah that teaches *tiflut*, immorality, but rather the lack of such teaching.

The overwhelming weight of modern authority follows this line of reasoning,²⁴ and the existence of schools of higher Jewish learning for women among all factions of contemporary Orthodox Jewry is ample proof of this fact.

In summary, the learning of Torah is not obligatory for women as it is for men. A man's ultimate task is an all-encompassing involvement in the study of Torah. A woman's ultimate task is in another area and another direction. She is obligated to study and be proficient in order to perform her mandatory tasks. All knowledge necessary for the performance of her tasks is obligatory. At times when only technical knowledge is necessary, only technical knowledge is required. When more sophisticated knowledge is necessary to ensure performance, such knowledge is required. Other areas of knowledge are optional. The sages were cautious about permitting women to venture into areas irrelevant to performance. Some scholars say that they forbade it. Most say that they urged caution and prudence out of fear of the dangers of superficial knowledge. No authorities ever meant to justify the perverse modern-day situation in which women are allowed to become sophisticatedly conversant with all cultures other than their own. If, in the twentieth century, American women are more familiar with the Protestant ethic than with the Jewish ideal, it is nothing but a violation of the original intent of R. Eliezer's statement. In twentieth-century America, there is no reason for Jewish women to be ignorant of the basics of their tradition. All are dutybound to learn the word of God and serve Him.